

เยาวพจน์ ตอน ๖

พิมพ์แจกเป็นที่ระลึก

ในงานกฐินพระราชทานกรมคลัง

ณ วัดหิรัญบุรี

วันที่ ๑๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๙

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

เยาวพจน์ ตอน ๖

พิมพ์แจกเป็นที่ระลึก

ในงานกฐินพระราชทานกรมคลัง

ณ วัดหิรัญบุรี

วันที่ ๑๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๙

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

NATIONAL LIBRARY OF THAILAND

31111004556807

คำอธิบาย

อันบทกลอนกล่อมเด็ก ปลอดภัย และ
บทเด็กเล่น ย่อมจะมีกันอยู่เห็นจะทุกชาติทุก
ภาษา เพราะมีธรรมดาทั่วไปในหมู่มนุษย์ทุก
ชาติ เด็ก ๆ ย่อมจะจำบทกลอนชนิดนี้ได้ไม่
มากนักย่อยแทบทุกคน และบทกลอนบางบท
ก็เห็นจะเป็นของเก่าแก่สืบต่อกันมาทางปากช้
นาน ทำไมบทกลอนเหล่านี้ จึงคงสืบต่อด้วย
ปากจกกันได้สืบมา ไม่สาปสูญไป ก็น่าจะ
เป็นด้วยโดยปกติของมนุษย์มักชอบฟังเรื่อง
ราวนิยายนิทาน ถ้าเรื่องนั้น ผู้ก้ไขว้เป็นบท
กลอนก็ฟังเพราะหู ชวนให้จำได้ง่าย แต่ก่อน
ที่จะรู้จักฟังบทกลอนเป็นให้ใครรู้เรื่องราว ก็จะ
ต้องได้ยินได้ฟังบทกลอนสำหรับเด็กมาก่อน
ธรรมดาบทกลอน ถึงว่าจะเป็นเรื่องอย่างที
เด็กร้องเล่นก็ดี ผู้ต้นคิดที่ผู้ก้ไขว้ ก็มักเอาความ

คิด ความอ่าน และขนบธรรมเนียมประเพณี หรือสิ่งของที่มีอยู่ในสมัยผู้แต่ง เข้าไปแทรก อยู่ในบทกลอนที่แต่งขึ้น โดยที่ตนเองไม่รู้สึกรู้มา หรือมุ่งหมายไว้ว่า ความคิดความอ่านเหล่านั้น จะเป็น ประโยชน์แก่การศึกษาของคนรุ่นหลัง เพราะบทกลอนของเก่าที่เล่าหรือจดจำกันได้ สืบมา ถ้ายังไม่ถูกแก้ไขข้อความและคำในภาษา แล้ว ย่อมจะเป็นดังหนึ่งแว่นฉายให้เห็นเรื่องราวในครั้งเก่าก่อนที่เรานับอยู่ได้ดี ยกตัวอย่างเช่น เวลาพวกเด็ก ๆ จะเล่นซ่อนหาหรือเล่นอะไร ต้องการให้คนหนึ่งรับเคราะห์เป็นผู้อยู่โยง ก็จะมีการล้อมกันเป็นวง แล้วคนหนึ่งตั้งตัวเป็น หัวหน้าเอาเอง เอามือชี้ไปที่ตัวเด็กคนอื่นที่ละคนปากก็ร้องว่า “กะเกยเลยละกึ่งกะมูไม้” ถ้า มีเด็กมากด้วยกัน บางทีก็ใช้นั่งกันเป็นวงแบมือทั้งสองข้างลงกับพื้น เอามือจี้ ปากก็ว่า “จี้จี้” เป็นทำนองเดียวกัน ถ้าใครถูกจี้ด้วยคำสุดท้าย

ก

ในบทก็ออกไปจากวง ทำเช่นนั้นวนเวียนไป
หลายหน จนเหลือคนสุดท้ายก็รับเคราะห์
เป็นผู้อยู่โยง การเล่นของเด็กชะนิตที่
กล่าวนี้ ปรากฏว่ามีอยู่ทุกชาติทุกภาษา
บทที่ใช้ร้องก็เลื่อนเปลี่ยนไม่ได้เรื่องได้ราว
เหมือนกัน

นักปราชญ์ชาวตะวันตกที่ใส่ใจในเรื่อง
ชะนิตนี้ ได้รวบรวมบทที่เด็กชาติต่าง ๆ ใช้
ร้องเล่นกัน แล้วเอามาเปรียบเทียบพิจารณา
คือ ทำการค้นคว้าหาความจริงเห็นได้ว่า วิธี
จำฝังลักษณะคล้ายคลึงกับวิธีที่ชนชาติป่าเถื่อน
อนารยชนยังคงใช้อยู่ สำหรับเสี่ยงหาตัวผู้
จะไปทำการอะไรอย่างหนึ่ง เป็นต้นว่า ออก
ไปสู้รบตบมือตัวต่อตัวกับศัตรู หรือต้องออก
ไปฝ่าอันตราย หรือเป็นผู้ที่จะต้องรับเคราะห์
ถูกฆ่าบาชัยญ์ เป็นต้น เพราะฉะนั้น จึงเห็น
จะเป็นวิธีเดียวกับที่กล่าวมาข้างต้น ที่สืบมา

แต่สมัยเด็กด้าบรรพ์ ซึ่งต่อมามนุษย์มีความ
เจริญดีขึ้น ได้เลิกใช้เสียแล้ว จะคงเหลือ
เป็นคำมาให้เห็นรางๆ ก็ที่เป็นการเล่นของ
เด็กเท่านั้น เพราะเด็ก ๆ กับชนชาติป่าเถื่อน
ที่ยังไม่เจริญก็มีลักษณะต่างๆ คล้ายคลึงกัน น่า
จะเป็นด้วยเหตุผลเช่นนี้ ชาวประเทศที่รุ่งเรือง
เขามักรวบรวมบทกลอนจำพวกนี้ไว้ มีบท
กล่อม บทปลอบ และบทเล่นของเด็กที่มี
อยู่ในภาษาของเขา เพราะได้ประโยชน์ที่จะ
รักษาคติประเพณีของเดิม ซึ่งเป็นสมบัติของ
ชาติไว้ และอีกอย่างหนึ่งก็ใช้เป็นหนังสือ
สำหรับเด็กอ่านได้ด้วย เพราะเด็ก ๆ มีความ
คิดนึกโลดโผน เรื่องชนิดนี้ตลอดจนนิยาย
นิทาน จึงเป็นที่ชอบอัธยาศัยของเด็ก ชวน
ให้เด็กชอบอ่านฟังมากกว่าเรื่องชนิดอื่น

ว่าในส่วนบทกล่อม บทปลอบ และบท
เล่นของเด็กในภาษาไทย สมเด็จพระยา

ดำรงราชานุภาพ ได้ทรงดำริรวบรวมบทที่มีอยู่
แพร่หลายในกรุงเทพ ฯ พิมพ์เป็นเล่มหนังสือ
ขึ้น เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓ แล้วทรงแจกจ่าย
หนังสือนั้น ไปยังเจ้าพนักงานอำนวยการโรง
เรียนต่าง ๆ ตามหัวเมือง ขอให้ช่วยสืบหา
บทกลอนอันใช้กันอยู่ในหัวเมืองนั้น แล้วจัด
ส่งมาให้หอสมุด ฯ ในเวลานั้นหอสมุดแห่งชาติ
มีบทกลอนจำพวกนี้รวบรวมไว้แล้วมากกว่า
๑,๐๐๐ บท มีทุกหัวเมืองมณฑล ทั้งบันทึกได้
และฝ่ายเหนือ เป็นหนังสือที่ถ้าผู้มึนศรัทธา
พิมพ์ขึ้นไว้ไม่ให้สูญ ก็จะเป็นประโยชน์ใน
ทางความรู้ไม่น้อย ทั้งจะเป็นการรักษาสมบัติ
ของชาติไทยไว้ได้อีกส่วนหนึ่ง

ส่วนเรื่องเขาวงกตที่พิมพ์ขึ้น เป็นหนังสือ
ที่เก็บเอาบทกลอนที่กล่าวข้างต้นมาตั้งเป็นแม่
บท แล้วผูกเป็นกลอนขยายความออกไป
ตอนต้นที่พิมพ์มาแล้ว แต่งเป็นฉันท์ก็มี ส่วน

ในหนังสือเล่มนี้ แต่งเป็นบทละครเป็นเรื่อง
ขนาดใหญ่มาก จำนวนความและโวหารนับว่า
แต่งดี ชวนอ่าน สมควรพิมพ์รักษาไว้

ผู้ซึ่งแต่งเขาวพจน์ ปรากฏในโคลงบาน
แผนกว่า ชื่อ “โมรา” แต่งเมื่อจุลศักราช
๑๒๔๖ (พ.ศ. ๒๔๒๗) เป็นเวลาล่วงมา ๕๐
กว่าปีแล้ว ได้ทราบว่า นายโมราผู้นี้ เป็น
ทหารมหาดเล็ก มียศเป็น เปชายัน เทียบชั้น
จ่านายสิบ แต่เรียกกันเป็นสามัญว่า “เปโมรา”
ซึ่งนักหนังสือรุ่นเก๋ารู้จักกันโดยมาก เพราะ
เปโมราเป็นผู้ชอบแต่งหนังสือชนิดที่ขบขัน
โหดโหมมีปฏิภาณว่องไว และก็แต่งได้ดี
ชวนอ่าน ให้เกิดความบันเทิงขึ้นได้ นับว่า
เป็นศิลปินของทวีปหนึ่ง ยากที่จะเป็นได้ทุกคน
ได้มีผู้จำบทกลอนที่เปโมราแต่งไว้ได้บางบท
นอกจากที่มีพิมพ์ในเขาวพจน์นี้ เช่น —

ณ

“หมอเอ๋ยจงฟังสาร คำโบราณท่านกล่าวมา
เป็นหมอให้ศึกษา เวชศาสตร์และทางลม”
(ตำราเวชศาสตร์ของเก่า)

ของเปโมรว่า

หมอเอ๋ยจงฟังสาร คำโบราณท่านกล่าวมา
เป็นหมอให้ศึกษา ชื่นข้างหนึ่งแล้วจึงเบา”

และ

“อย่าเรียนกลองแขก ทำให้ใจแตก
มันไม่เป็นผล เร่ดีหน้าบ้าน
รำคาญหูคน เขาว่าเขานั่ง
ผู้คนนินทา”

(ปฐมกกา)

ของเปโมรว่า

“จะเรียนกลองแขก อย่าตีให้แตก
จึงจะเป็นผล เทียวดีตามบ้าน
ทำการมงคล ไม่มีใครบ่น
ผู้คนนินทา”

คราวหนึ่ง ตามที่หลวงภักดีอติสัย (ปาน
วิมุกตกุล) เล่าให้ฟังว่า เปโมราตามเสด็จ
กรมพระยาดำรงราชานุภาพ จากกรุงเทพฯ ไป
ถึงท้ายเกาะใหญ่ ได้ยินเสียงอะไรโหยหวน
ก็รับสั่งถามเปโมราว่า แน่ะอะไรร้อง เปโมรา
กราบทูลเป็นโคลงว่าดังนี้

“เสียงนุชนาฏเจ้า จับใจ”

แต่พอกราบทูลได้เพียงเท่านั้น ก็ได้ยินเสียงบั้งๆ
ต่อท้าย จึงรู้ได้ว่าเป็นเสียงสุนัขหอน เปโมรา
ก็เลยแต่งต่อให้จบ เป็นโคลงบทหนึ่ง ดังนี้

๑ เสียงนุชนาฏเจ้า จับใจ

เอ๊ะ ผิดพลาดไป เहांด้วย

โอ๊ะ กัดพี่ยาโย หยอกเล่น หรือแม่

เอ๊ะ ผิดมนุษย์ม้วย แน่แล้วนางหมา ฯ

นอกจากนี้ยังมีบทกลอนอื่น ๆ ของเปโมรา
นี้ มีผู้จำกันได้อีกหลายบท และบางบทก็ว่า

๗

ผาดโผนถึงที่ และติดจะไม่สุภาพ แต่ก็ช่าง
เสาะหาคำมาว่า อ่านแล้วชวนให้เกิดความ
ขบขัน กล่าวกันว่า บางบทก็ได้เคยอ่านถวาย
พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง เวลาทรง
เครื่องใหญ่ด้วย

กรมศิลปากร

๑๒ ตุลาคม ๒๔๗๕

บทร้อง

๑ แม่ศรีเอ๋ย แม่ศรีสาละ ยกมือไหว้พระ
ว่าจะมีคนชม ขนคิ้วเจ้าต่อ ขนคอเจ้ากลม
ซักผ้าปัดนม ชมแม่ศรีเอ๋ย ฯ

๑ แม่ศรีเอ๋ย แม่ศรีสาหงส์ เชิญเจ้ามา
ลง เอาแม่สร้อยทอง เชิญปู่เชิญกลอง เชิญ
แม่ทองศรีเอ๋ย ฯ

๑ แม่ศรีเอ๋ย แม่ศรีสาคร นมยานหน้า
อ่อน ผัวจะรังเจ้าไว้ กะดิกข้างน้อย เป็นทอง
คำเปลว เชิญมาเร็ว ๆ เกิดแม่ทองศรีเอ๋ย ฯ

๑ ฝึกแล้วโหว ฝึกแล้ววา ลงมาไม่ได้
ไต่ไม้ลงมา หนามพุดรา เกี้ยวผ้าผิป้อง หมา
ก๊ซอง พลุก๊ซอง ยกเขยนขันทอง มารอง
เซ็ดหน้า ฯ

๑ หนู ๆ มาแต่รู้ จะต้องกำกับ เอาไม้
ค้อนทับ กับแจ่ว ๆ หนูท้อแท้ ท้อแท้รังไก่อ

กินแต่ไข่ เอาเปลือกกรองรัง ทอดตะพาน
 ให้นางหนูเดิน นางหนูไม่เดิน ไปเดินทางเก่า
 พบพี่น้องเจ้า เขียวเข้ากะสานหนู เขียวหมาก
 เขียวพลู ทั้งสองแก้ว ชูผ้าลายแล่ม
 ทั้งสองฝัน ดอกไม้ดอกบัว เป็นห้วปลาทราย
 ที่เชิงมันลาย จมกมันงอน เมื่อนั้นไข
 มันไขไต้ขอน เมื่อนั้นนอน มันนอนไต้ไม้
 เมื่อนั้นไป มิได้รู้เลย ฯ

๑ แมงมุมเอย ขยี้มหลังคา ลูกเจ็บ
 หนักหนา วางลูกเสียเถิด ฯ

๑ ฝนตกแดดออก นกกระจอกเข้ารัง
 แม่หม้ายใส่เสื้อ ถ่อเรือไปดูหนัง ฯ

๑ ไม้หนึ่งไม้นอง เข้าพองเข้าเจ้า ห้วนก
 หัวเหินา หนังกะเบนเน้อ ฯ

๑ ชุ่มๆ มระดี ระวังให้ดี จะต้องปะเตะ ฯ

๑ ไก่ตังไก่ต้อ ไก่พ่อไก่ชน ไก่ถอนขน
 ไก่ลงหม้อแกง ฯ

๑ เจ้านกเขาเอ๋ย จันแต่เช้าจนเย็น จัน
ไปเกิด พ่อจะฟังเสียงเล่น นือเย็นเจ้า คน
เดียวเอ๋ย ฯ

๑ นกเอ๋ย กะเทยก็ร้อย สองร้อย
อ้อยก็สิบ สองสิบ หมายก็สิบ สิบ
ปล้นก็หลาย สองหลาย ผ่าลายก็ฝัน สองฝัน
ฝันก็มัด สองมัด ไม้ก็มัดก็เล่ม สองเล่ม
เข้มนกกะบอก สองกะบอก หมายกอก
ฤๅหมายยัน หมายยันพันหัว นกก็ ฯ

รวม ๑๒ บท

บทขยาย

๑ เมื่อนั้น นมพวงโฉมศรีไม่มีสอง ได้
ความสุขสมอารมณ์ปอง อยู่ในห้องเกตุราใน
ราตรี เห็นพระจันทร์แจ่มแสงใส คิดจะใคร่
เชิญเจ้าเข้าแม่ศรี จึงวิงวอนอ่อนน้อมว่ากับสาม
จะออกไปยังที่กลางนา ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น ขุนทองปรีดีเปรมเกษมสา
 จิงชวนสาวสรรกัลยา พาเมียไคลคลาไป
 เก่งกลาง ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เสมอ

๑ ครั้นถึงจึ่งนั่งบนเก้า กับองค์มเหสี
 เคียงข้าง สั่งให้สาวศรีที่สำออง เป็นนางแม่ศรี
 มีคู่รับ ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ

๑ บัดนั้น กำนันนั่งเคียงเรียงดับ คนทรง
 คู่พร้อมน้อมคำนับ บ้างร้องบ้างรับเป็นทำนองฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เชิด

๑ ว่าแม่ศรีเอ๋ยแม่ศรีสาละ ขกมือไหว้
 พระอย่ามัวหมอง ว่าจะมีคนชมห่มตรอง ปิด
 นมชมแม่ทองศรีเอ๋ย แม่ศรีสาหงส์มาลงน่อง
 ทรงนางสร้อยทองอย่าเชื่อนเฉย เชิญทั้งไป
 กลองของเคย เชิญแม่ทองศรีเอ๋ยมาไว ฯ
 ขอเชิญแม่ศรีที่สาคร นมยานหน้าอ่อนผัวรังไว้

ทำกระดิกข้างน้อยค่อย ๆ ไป เป็นคำเปลวเร็ว
ไวมาเข้าทรง ฯ

ฯ ๖ คำ ฯ

๑ นางแม่ศรีตัวสั้น้อยู่นั่งก มือตกเคลิ้ม
ไคล้ไหลหลง พวกคู่ร้องรัดตัดทรง ว่าผีลง
แล้วโหยยผีลงแล้ววอ แม่นมี้หนีลงมาไม่ได้
จงได้ไม้บุงตรงลงมาหา หลีกลัดตัดข้ามหนาม
พุทรา จะเกี่ยวผ้าฝ้ปองเข้าน้องเรา ทั้งหมาก
ก็ของมืออยู่กับพลของ ยกเขียนขันทองไว้
ให้เจ้า มารองเช็ดหน้าอย่ามัวเมา จงเข้าน้อง
ข้าหน่อยเอย ฯ

ฯ ๖ คำ ฯ

ภอ

๑ บัดนั้น นางทรงแม่ศรีทำที่เฉย จะซัก
ถามเท่าไรไม่พูดเลย ต่างคนเข้าเฝ้าว่ามารยา ฯ

ฯ ๗ คำ ฯ

๑ บัดนั้น นางสาวผู้ใหญ่ใจกล้า ว่าผีหนู
ข้ารู้ทำนองมา ร้องอวดตัวข้าจะเข้าเอง แล้ว

จึงลงหมอบขอบกาย นางคู้ทั้งหลายก็ร้องเร่า
นั่งล้อมพร้อมเพรียงเสียงแซ่แซ่ ตามบทแห่ง
เตงทมี่มา ฯ

๗ ๒ คำ ๗ เชิด

๑ ส่องเสียงแจ้วจ๋าว่าหนู ๆ มาแต่รู้จะต้อง
กำกับหนา ถือไม้ค้อนทับหลังตา กับจ้ำ
กับแจ้ท้อแท้ใจ เจ้ายู้งรังไก่อกินไข่เลียน เอา
เปลือกกรองรังเปลี่ยนลงไว้ให้ ทอดสะพาน
ให้หนูเจ้าไต่ไป เจ้าก็ไม่ดำเนินเดินทางมา จะ
ไปพบพวกพ้องพี่น้องเจ้า ต้องเคี้ยวเข้ากะ
सानหนูกินเถิดหนา เคี้ยวหมากพลูสองแถม
แถมเอาปลา เป็นตอกไม้บูชาเป็นปลาทราย
ชูเชิงตาปลาจะมุกเจ้างามอน เมื่อเจ้าไข
ไต้ขอนนอนไม่กาย เมื่อเจ้าไปไม่รู้ในอบาย
มาสู่กายพี่ข้าอย่าช้าเลย ฯ

๗ ๘ คำ ๗

๑ บัดนั้น นางผีเสื้อก็เปิดเผย ชักผ้าคลุม
ทั้งวังเลย เสียงว้ายเวยเลี้ยวโล่อยู่ไปมา ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เพลงฉิ่ง

๑ ลางนางวิ่งหลบตบมือล่อ หัวรู่เกรียว
กราวฉาวน่า บ้างล้มลุกคลุกคลานรำคาญตา
ผีหนูไล่คว่ำกัดไป ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เชิด

๑ เมื่อนั้น ขุนทองสำรวจสรรพใหญ่ ทั้ง
องค์มเหสีก็ดีใจ ตบมือตรัสให้เลิกกัน เล่น
พอหายอยากหอมปากคอ ดึกแล้วเลहन
จะพาขันธ์ ว่าพลางทางชวนกำนัล จรรจรัญเข้าที่
ศรีไสยา ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ เสมอ

๑ ครั้นถึงจึงขึ้นบนอาสน์ เอนกาย
ไสยาสน์เสนาหา สองภริมย์ชมชื่นวิญญา แนน
สนิทนิตราหลับไป

ฯ ๒ คำ ฯ ทรร

๑ เมื่อนั้น ขุนทองเชอนิมิตรผิตวิไสย ว่า
ฝนตกแตกออกปลาตใจ นกกระจอกบินไขว่
เข้ารัง ยังมีแม่หม้ายใส่เสื้อ ถ่อเรือลดเลี้ยว
เที่ยวคู้หนั่ง เลยละเมอเพ้อว่ามาดั่งๆ หลับ
สนิทจิตต์พะวังสบายครัน ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น นมพวงดวงจิตต์นิมิตรฝัน ว่า
แมลงมุมนั้นขยุ่มหลังคาพ้น จับตัวแมลงวัน
ว่าจะกิน แมลงวันนั้นปลาตพูดว่า ว่าลูกเจ้า
หนักหนาอย่ากระโดดดิ้น จงวางลูกเสียเถิด
จะลาบิน ฝันนั้นก็พ่นต้นพลัน พอรุ่งแจ้ง
แสงทองส่องฟ้า จึงปลุกภักศาขมีขมัน ต้นเถิด
พระองค์ทรงธรรม์ นางสั่นองค์ไหวอยู่ไปมา ฯ

ฯ ๖ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น ขุนทองพลิกองค์ทรงธรรม์
หรรษา ต้องสั่นพลันต้นพ่นต้นตา ในวิญญา
จำผืนมันใจ ต่างองค์สร่งพักตร์ผุดผ่อง ยิ้ม

ย่องปรีดิ์เปรมเกษมไส คิตจะไปแก้ผ่นท้นไต
ก็ชวนเมื่อยคลาไคลไปแก่งกลาง ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ เสด็จ

๑ ครั้นถึงจึงนั่งเก้าอี้อ่อน พร้อมหมูนีกร
สองข้าง ตรัสแก่โหรรอดอย่าอำพราง เราฝัน
เป็นลางปลาตใจ นิมิตรว่าฝนตกแล้วแตกออก
นกกระจอกเข้ารังแม่หม้ายไล่ ไล่เสือก่อเรือ
ครรไกรไป ดูหนังโรงใหญ่ก็ตันทัน ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น นมพวงดวงแขก็แก้ผ่น ว่า
แมลงมุมนข่มหลังคาพ้น จับแมลงวันว่า
เจ็บวางเถิดนา เชิญท่านช่วยท่ายทำนายบ้าง
จะเป็นรางดีร้ายจงท่ายว่า อย่าคิดเกรงเร่งบอก
เถิดท่านตา ดูตามตำราคมก็รู้ไป ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ

๑ บัดนั้น ทารอดปอดแน่นสำแดงไข
พลิกตุ้มก็รู้มีใน นับไล่ตามบทกำหนดมา

ไม้หนึ่งนอนเข้าพองกับเข้าเจ้า ห้วนกหน้าหนัง
 กระเบนละเหนือหนา ตกที่ไชยโชคพระชาตา
 แล้วบังคมทูลว่าให้ชอบที่ ซึ่งพระองค์ทรงสุบิน
 ว่าฝนตก จะเย็นอกทั่วราษฎรเกษมศรี แด่ดอก
 จะสว่างอารมณ์ดี นกกระจอกบินหนีเข้ารัง
 นอน ก็จะได้ความระงับดับทุกข์ เป็นสุข
 ดั่งนกเข้าพักนอน แม่หม้ายใส่เสื้อถ่อเรือจร
 ไปดูหนังโขนละครสนุกใจ เพราะมีความสุข
 สนุกมาก แต่แม่หม้ายเหนื่อยยากยังไปได้
 สู้ใส่เสื้อกั๊กหนาวเป็นสาวไป ขอจะให้ดับทุกข์
 สนุกดี ซึ่งพระแม่ทรงสุบินว่าแมลงมุม ขึ้นขยุ้ม
 หลังกาประเสริฐศรี ท่านจะจับศัตรูหมู่ไพรี
 ให้เจ็บปวดกายขอโทษตน แลเมื่อเหตุที่นางจะ
 ตั้งครรภ์ จะมีบุตรแม่นมั่นไม่ฉงน หางเลขบ่ง
 ตรงดังจริงทุกคน ขอทราบบาทยุคลดั่งคำทายฯ

๑ เมื่อนั้น ขุนทองชั้นชมสมหมาย ว่าจะ
ได้บุตรจริงหญิงหรือชาย จงทำนายต่อไปให้
เราฟัง ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ

๑ บัดนั้น ทารอดค่านับจับยามตั้ง ว่าชุ่ม
มระตึงระวัง ถ้าไม่ดีเตะป้งพลัดตกตั้ง ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น ขุนทองฟังพิโรธโกรธคั่ง เหม
อ้ายรอดเตะไครวะใจมึง ลูกทลึงจะฟาดให้
ขาดกลาง ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ

๑ บัดนั้น ทารอดตกประหม่าตาขาว บังคม
ก้มกราบทูลพลาถ อย่างกริ้วโกรธโทษล้างให้
บรรลไธย ไม่เกล้งหยาบซ้ำว่าเล่น ในคัมภีร์มี
เห็นอยู่ผูกใหญ่ ตำราว่านับหยาบไป ขอ
พระองค์จงได้ปราณี บุตรท่านนั้นแน่จะเป็นชาย

โฉมฉายรูปทรงสงศรี แม่นไม่แม่นยำดังคัมภีร์
จงประหารชีวีให้ว่างวาย ฯ

ฯ ๖ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น ขุนทองยกโทษโกรธหาย ยับ
ยั้งน้ทเอนกาย ถ้าจริงดังคำทายจะรอดตน
นานไปจะได้เห็นกัน แน่จักทำขวัญให้ลาภผล
ทายผิดชีวิที่จะวายชนม์ ควรทำทัณฑ์บนไว้สักใบ
แล้วจึงเรียกให้เอาไก่อมา รับจากเสนาอุ้มไว้
ตรัสถามตารอดทันใด ว่าไก่อ่อนี้จะดีร้าย ฯ

ฯ ๖ คำ ฯ

๑ บัดนั้น ตารอดโหราตาหมาย คำนับ
รับไก่อมาทาย นับแฉกหงอนปลายไม่รังรอ
ว่าไก่อตั้งไก่อต่อไก่อพ้อชน ลงไก่อตอนขุนต้อง
ใส่หม้อ ในตำราว่าร้ายปลายงอ เสียแข้งเสีย
คอต้องแกงกิน ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น ขุนทองชอบสม อารมณ์ ถวิล
สั่งให้ฆ่าไก่อจมหิพ ไปแกงให้ภูกินกับสุรา

ส่งพลางทางลุกจากเก้าอี้ นาฏกรจรลีเลหามา
มายังนกเขาชะวา จันจำแต่เข้ามาจนเย็น จึง
ว่าเจ้านกเขาเอ๋ย จันไปตามเคยเกิดหนอ
..... ให้พ่อสมหวังฟังเสียงเล่น
ความรักเจ้าเหลือเนื้อเย็น พ่อเห็นเจ้าคนเดียว
เปลี่ยวใจ ๗

๗ ๘ คำ ๗

๑ บัดนั้น นกเขาเจ้าการมพูดได้
ว่าคุณพ่อเจ้าข้าว่ากระไร ขุนทองชอบใจสกุณาฯ
๗ ๒ คำ ๗ ลำต้นเพลงฉิ่ง

๑ ยกหัตถ์ขึ้นลูบจูบจับ ว่านกเอ๋ยตาม
ฉบับที่ท่านว่า กะเทยก็ร่อยจงบอกมา บัณฑิต
ล้าพองว่าสองร่อย ขุนทองถามซ้ำทำกระซิบ
ว่าอ้อยก็สิบจงกล่าวถ้อย นกเขาเจ้ากรรม
ล้าออย ว่าอ้อยสองสิบน่าเอ็นดู ๗

๗ ๔ คำ ๗

ขณวธ

๑ ขุนทองถามล่อต่อวน หมากดิบกัตัน
นะเจ้าหนุ บั๊กษาบั๊กคมคารมคุ ว่าสองต้นเป็น
คู่ทุกสิ่งไป ขุนทองซ้ำถามตามฉน ว่าถูก
ปล้นกัหลายจงทายใจ นกเขาเผ้าทุลทันใด
สองทลายซ้ำได้เห็นแก่ตา ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ

ตวงพระธาตุ

๑ ขุนทองจึงว่าผ้าลายเล่า ก็ฝันจงเจ้าช่วย
บอกซ้ำ นกเขาเจ้าเจรจา บอกว่าสองฝันคำ
ขุนทองถามซ้ำซ้ำไป ฝันเล่าเท่าไรเจ้าถามจำ
สกุณาองอาจฉลาดจำ บอกซ้ำสองมัตที่ตัดมา ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ

วรเชฐ

๑ ขุนทองร้องถามให้ความชัด ว่าไม้กัลัด
กัเล่มณะบั๊กษา นกประคองบ้องปีกวันทา ว่า
สองเล่มเจ้าข้าหน้าพัง ขุนทองพิไรไล่ถาม ว่าเข็ม
กักะบอกนระร้อยซ้ง นกช่างเจรจาว่าดัง ฯ

สองบอกยืนยันทุกคำไป ขุนทองเฝ้าชักบัณฑา
มะกอกว่าหมากยันฤไฉน นกเขาเจ้าคารม
สนใจ ว่าหมากยันอย่างในตำรา มา ฯ

ฯ ๖ คำ ฯ

ราช

๑ เมื่อนั้น ขุนทองแสนรักบัณฑา ช่าง
รู้พูดเจรจา จึงสั่งเสนาทำกรงทอง ให้ทำ
กำไลใส่่นกเขา จานทองใส่เข้าอย่าขัดข้อง
จระวังเลี้ยงดูอยู่ครอง สั่งแล้วเยี่ยงย่องเข้า
ห้องใน ฯ

ฯ ๔ คำ เสมอ รัว

บทร้อง

๑ อ้ายโป้งเป้งเอ๋ย มันดักเงงเลง อยู่บน
ปลายไม้ อ้ายกึ่งฤปลา มันจะมาแต่ไหน
เข้าลอบเข้าไทร อ้ายโป้งเป้งเอ๋ย ฯ

๑ กา ๆ ได้ลูกมิ่งมา มายัดใส่ปาก กูได้
ลูกนก มาโยนเล่น พ่อมิ่งเต็น แม่มิ่งรำ
อ้ายลูกกาดำ ร้องกา ๆ ฯ

๑ เจ้านกสีชมพูเอ๋ย จับอยู่ที่ไม้เรียว ว่า
ต้อยตริตติเตย อ้ายบัดดีเตย ๆ เอย ๆ

๑ เจ้านกกระทิงเอ๋ย ทำตุตตุ ๆ ว่าจะไ้
สานพ้อมใบใหญ่ ไ้ไ้เจ้านกกระทิง ด้วยว่า
ไ้มันโต เท้าแดงโอบางปะมุง ไ้หล่นลงดัง
ผลุง เจ้านกกระทิงก็บินไป ๆ

๑ อ้ายแมวเหมียวๆเอ๋ย แยกเขี้ยวยิงฟัน
อ้ายเสือปลาหน้าสั้น มากัดอ้ายแมวเหมียว
เอย ๆ

๑ ลิงลมเอ๋ย มาอมเข้าพอง เด็กน้อย
ทั้งสอง มาตัดดอกจิก เจ้าพระยานกพรุก เจ้า
พระยานกเขา ทวงเบี่ยทวงเข้า ใ้เจ้าลิงลม ๆ

๑ ข้าเจ้าหงส์เอ๋ย ปีกเจ้าอ่อนร่อนลง เข้าใน
ดงสะแก ฟ้าไม่ทุกข์ฟ้าไม่ยาก ฟ้าไม่จากคนแก่ ๆ

๑ กะต่ายตืดแล้ว ยายแก้วตักกลอง ตบ
ป่อง ๆ ๆ

๑ โต๊ะ ๆ มาโต๊ะไ้แดง ไฟแดง ๆ
มาแย่งกันโต๊ะ ๆ

๑ เด็กเอ๋ยพาย นายเอ๋ยโยก นายหัว
กะโหลก โยกเอาๆ ฯ

๑ ชักเส้าเอ๋ย มะนาวโตงเตง ขุนนาง
มาเอง ว่าจะเล่นชักเส้า มือใครสั้น เอา
เถาวัลล์ต่อเข้า มือใครยาว สาวได้สาวเอา ฯ

๑ จำจอกแขก คะแยกปลาไหล ไซ
ที่ไหน ไซที่นั่นจ้ะ ฯ

๑ เขย่งเก้งกอย เห็นวัวกินอ้อย ที่ไหน
บ้างเนื้อ วัวดำฤ้วแดง วัวแดง ตกน้ำแกง
ตาย วัวดำ ตกน้ำครำตาย ฯ

๑ โหนชิงโหนช้า เจ้าพระยาหงส์เอ๋ย ฯ

๑ ฮือฮือหื้อขวัญ ชักสายยนต์ เอากันติด
กัน ฯ

รวม ๑๕ บท

บทขยาย

๑ เมื่อนั้น ขุนทองปรีดีเปรมเกษมใส กับ
นางนมพวงดวงใจ รู้ว่าอรทัยเจ้าทรงครภ
จึงว่าพรุ่งนี้จะไป ชมป่ามิ่งไม้ไพรสณฑ์ หวัง

จะชวนขวัญใจไปด้วยกัน พลาตส์ก้านนางใน
เจ้าจงออกไปอย่าได้ช้า สักแก่เสนาผู้ใหญ่ ว่า
พรุ่งนี้เช้าเราจะไป มโนรมย์ชมไพรกับเทวี ให้
เตรียมม้ารถขสาร พร้อมหม່วยอาหารหน้าที่
สั่งเสร็จก็เสด็จจรลี สู่ที่บรรทมภิรมย์ใน ฯ

ฯ ๘ คำ ฯ เสมอ

๑ บัดนั้น เถาแก่รับสั่งไม่ช้าได้ เรียก
บ่าวสาวสรรครไลย ลนลานออกไปแก่งกลางฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เสมอ

๑ ครั้นถึงจึงว่าแก่กับตัน อยู่พักพร้อม
กันทั้งลูกจ้าง ว่ารับสั่งให้นำทาง จะเสด็จ
ไปกลางพนาวัน ให้เตรียมม้ารถขสาร พร้อม
ทั้งทวยหารแข็งขัน แต่ย่ำรุ่งเตรียมไว้ให้ทัน
สั่งแล้วจรจัดกลับมานอน ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ เสมอ

๑ เมื่อนั้น ขุนทองกับอนงค์องค์สมร บรรทม
ชมชีวิตจิตต์อวรณ์ พอรุ่งทินกรก็ตื่นพลัน

สององค์สร้างพัศตรั้สำราญขึ้น เข้มขันปรีดีเปรม
เกษมสันต์ ต่างองค์ทรงเครื่องพร้อมกัน ขุน
ทองทรงเครื่องนั้นสนับเพลา นางทรงภูษาผ้า
ขัด ดอกเต็นกลีบขจัดอย่างเก๋า ขุนทองสวม
เสื้อแดงแต่งเพลา อย่างเจ้าแรมเซเมรีกัน นาง
ทรงสไบแสดแพรชมพู งามสง่าน่าเอ็นดูเน็ด
ฉนั้น ขุนทองทรงมาลาเก็บกัปตัน ขัดกระบี่
เข็มขันพอสสมควร แต่งเสร็จก็เสด็จยุรยาตร
น่านาฏนางงามทราวมสงวน พร้อมเหล่ากัลยา
หน้านวล รับผิดชอบออกมานาวาพลัน ฯ

ฯ ๑๐ คำ ฯ เสมอ

๑ ขุนทองทรงภาชีสีผ่าน งามปานแอม
เปรอเลอสรร นมพวงทรงรถเก้งสุวรรณ แล้ว
เร่งจรจัดเป็นขบวน ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ กลองโยน

๑ หมพวรรณบรรดาป่าไม้ ยางยงสูงไสว
คล้ายสวน ปักหินบินจับรำควน นางเวลจับนั่ง

กึ่งไทร ขุนทองมองเห็นหงส์ร่อน ช้า ๆ ปีก
 เจ้าอ่อนเข้าดงไผ่ ชี้ให้นมพวงดวงใจ ไม่ทัก
 ยากจากไกลกันสองตัว นางเห็นสกุณีสัมพ
 จับอยู่ไม่เรียวทั้งเมียผัว ร้องตริตติเตยระ
 ริกรัว จับให้น้องสักตัวพระทรงธรรม ขุนทอง
 เคียงน้องมองชี้ อ้ายโง่งเป่งที่จำปีมันทำอัน
 ขนไปดักเงงเลงเก่งครัน บนปลายไม้ไผ่วัน
 ตรงนี้ไป นมพวงแลเขม้นเห็นแมวเหมียว มัน
 แยกเขี้ยวยิงฟันอยู่ชายไผ่ อ้ายเสือปลาหน้า
 สันมันขัดใจ กัดอ้ายแมวเหมียวไว้ไปช่วยมัน
 ขุนทองร้องว่าอย่าอิงไป ใครไม่หลับตบไหล
 เป็นแม่นมั่น เจ้าจงหลับตาอย่าจาบัลย์ กลัว
 มันมากัดพิศตาย ฯ

๑ ๑๒ คำ ฯ

ว่า ๑๒
 ๑๒ เมื่อนั้น นมพวงกลัวเสือเชื่อง่าย ปิด
 เนตรกลัวแมวร้องว้าย สาวสรรทั้งหลายก็
 กราวเกรียว ฯ

๑ ๒ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น ขุนทองแกล้งลื้อว่าเหมี่ยว ๆ
มากัดคนเถิดว่าอายหน้าเขียว เว้นแต่ทุกคน
เดียวอย่างักตว่า ฯ

ฯ ๕ คำ ฯ

๑ พระชะเง้อแลเห็นนกกระทา ทำก้นตุง ๆ
ผิตทำ ท่วงที่จะไขไม้ช้า ให้สารพ้อมใหญ่มา
รองไข่มัน ฯ

ฯ ๖ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น โฉมนางนมพวงสาวสรร
เห็นการ้องกาเจรจา กัน ลูกมันพลัดตกจากรัง
นางตะครุบจับได้ใส่ปาก กับลูกนกกระเหว่า
สมหวัง พลัดตกออกแตกมรณัง นำขังโยนเล่น
กระเด็นไป พ่อแม่มันเห็นก็เต็นรำ อ้ายลูก
กาดำจับไว้ได้ มันร้องเสียงกา ๆ ก้องไพร
อรไทยก็ปล่อยไปร้งรวง ฯ

ฯ ๗ คำ ฯ

๑) เมื่อนั้น ขุนทองมองเขม่นเห็นกระต่าย
ติดเร้วจวนตายเหงง่วง ขบอกล้าวสนมนม
พวง เจ้าดวงช้วนนำเอ็นดู กระต่ายหลงผิด
ติดเร้ว ขบายแก้วตักลองก้องหุ บัดดีบ้องเท่ง
บ้องกราวกร ให้รู้ชาวบ้านสะท้อนไป ๆ

๑) เมื่อนั้น นมพวงดวงจิตต์พิศมัย เห็น
ขั่นกันสรวลอยู่ละไม โน่นสัตว์อะไรพระทรง
ธรรม์ ๆ

๑ ๒ คำ ๑

๑) เมื่อนั้น ขุนทองบอกน้องประคองขวัญ
โน่นๆ คือสัตว์สำคัญ ลิงลมตัวกลั่นอมเข้า
พอง เด็กน้อยทั้งสองคนที่ต้นพริก มันตัด
ตอกจิกคอยจ้อง คิตรก็อยากได้ใจปอง จึง
โยนเข้าพองให้ลิงอม พี่จะเล่าให้ฟังแต่หลัง
มา ตามแบบตำราแต่ปฐม บัณฑิตเป็นหน้เจ้า
ลิงลม คือเด็กน้อยนำชมทั้งสองรา ชาติก่อน
เป็นพระยานกพริก คนนั้นอีกเป็นวิหคณกเขา

ป่า เดิมทีเป็นห้วยวนรมา สองไร่ให้ลง
 ลมนี้ ต่างตนเป็นห้วงทวงเบียดเข้า จะใช้หน
 ให้เจ้ากระบี่ศรี จึงสมัครรักใคร่เป็นไมตรี จะ
 มีสิ่งใดต้องให้ปัน ๆ

๑ ๑๐ คำ ๆ

๑ เมื่อนั้น นมพวงดวงจิตต์คิดขัน ไฉน
 ทานรู้กำเนิดเกิดทัน ว่ามันเป็นหนมีมา ๆ

๑ ๒ คำ ๆ

๑ เมื่อนั้น ขุนทองช่างแปลแก้ว่า พี่เห็น
 เต็กร่องรำเป็นคำรา จึงจำนั้นมาอธิบาย เวลา
 นี้ก็เย็นเป็นหนักหนา กลับไปเถตราเถิดโฉม
 ฉาย ว่าพลางทางสั่งเสนานาย พร้อมกันผัน
 ผายไปนาวา ๆ

๑ ๔ คำ ๆ เชิด

๑ ครั้นมาถึงท่าศาลาพัก จึงชวนนางลักขณ
 กนิษฐา ข้าราชการนาครไคดคลา ขึ้นสู่ศาลา
 ริมวาริ ๆ

๑ ๒ คำ ๆ เสมอ

๑ จึ่งดำรัสตรัสสั่งแก่เสนา ให้จัดเครื่อง
กระยาตามที อีกทั้งพหลโยธิน เลี้ยงดูให้ดี
ตามสบาย ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ

๑ บัดนั้น เสนาอภิวันต์พันผาย ไปยัง
นาวาท่าหาดทราย ริมชายนทีที่เกศรา ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เสมอ

๑ จึ่งร้องเรียกนางวิเศษใน เร่งทำเร็วไว
อย่าได้ช้า หวานคาวเข้ากับสำรับมา ให้ทัน
เวลาบัดนี้ ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เจริญ

๑ บัดนั้น นางวิเศษว่าพร้อมละหม่อมพี่
เชิญมายกไปให้ทันที อย่างเลวอย่างค่อมไป
บรรดาพวกบ้อยคอยรับ ยกกับคาวหวานใส่
จานใหญ่ จัดวางกลางเตียนทันใด ที่โต๊ะโต๊ะ
ใส่ทั้งไข่มุก พวกจึงใจไม่เคยในการบ้อย
บ้างจุดไฟมาคอยสว่างแสง มาถึงคั้งค่อถือไฟ

แดง ลนแยงกันไต่จะจนไ้ะราน พวกเท่งเต่ง
 คนรู้ก็ขู่ต้ง ผิดธรรมเนียมฝรังอย่างทหาร ไม่
 รู้จักภาษาอย่าทำการ ฟันไฟรำคาญยังวี่วัน
 แล้วจัดสำเร็จเสร็จสรรพ ต้งเรียงไว้รับทุกสิ่ง
 สรรพ์ พวกบ้อยคอยคูดอยู่พร้อมกัน มีทั้ง
 บำหรณ์สุราบาน ฯ

ฯ ๑๐ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น ขุนทองปรีดีเปรมเกษมसानต์
 สั่งให้เลี้ยงกันมิทันนาน ภูบาลก็เสวยกับเทวี ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เส้นเกล้า

๑ พลาตรัสสรรพยอกหยอกเย้า เชิญ
 หล่อนกินเหล้ากับพี่ มาค่านับรับฮูเรคนละที่
 บำหรณ์คืคอกแมคแปลกชะนิต ฯ

ฯ ๓ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น นมพวงรับถ้วยขวยจิตต์ ทำ
 สะเท็นเมินข้มขมินิต ณุชนิดชาฉิวนีวพักตรา ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ

๑) เมื่อนั้น ขุนทองย่องยืมจิมเนื้อปล้ำ
ขึ้นกรบือนนางพลาจเรจจา แกล้มนี้ดีกว่าปลา
ที่กั๊ง ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ

๑) เมื่อนั้น นมพวงดีดดินทำผืนหลัง ทำ
เชิงชายอายจิตต์ปีดบัง เมาสุราตาตั้งคลั่งใจ
ยกขวดอวตรินสุราส่ง เชิญพระองค์มากำนัน
รับน้ำใส โดนถ้วยแก้วกันเล่นเย็นฤทัย ขุน
ทองชอบใจรับสุเร ทั้งสององค์ลงนิ้วจืด
ชวนสบถเป็นเกลอเพลอเพล นังโงกโยกเข้า
เมาเซ จ้าจชีเว้ไปตามที่ ฯ

ฯ ๖ คำ ฯ เจรจา

๑) บัดนั้น เสนาพรักพร้อมล้อมเกอ
ต่างคนนั่งโต๊ะตามผู้ดี บอयरินอาหนี่ให้ทั่วไป
คุณหลวงจึงโจ้ไปเย ชวนขุนทองทะเลคำนับ
ใหญ่ ท่านเจ้ากรมเท่งเต่งนักเลงไว ชวนปลัด
บั้งไพรคำนับกัน คุณจ่าจึงโจ้โย้ตะเถา ชวน

จมนั้นสะละเปาเกินหมั่น บ้างคำนับรับยุเร
 พร้อมกัน เมาจนหัวสั้นหัวคลอน บ้างชวน
 ชักสบลจคนัว ต้มควดหน้านิ้วทำขย้อน คลื่น
 ใส้คลื่นพุงในอุทร อวดอ้างวางล่อนเหลวไป
 ตางคนอวดอ้างทางคนพระ ว่าเราหละถ้อมัน
 กันได้ ฤคคะว่าองค์นี้สุดใจ ปิดตายในให้เอา
 ปืนยิง ปลัดกรมแก่เมาว่าเราเด็ด ขยายเพ็ชร
 ตาแมวแก้วอย่างยิ่ง มาตีกันคนละเบ็งจะเก่ง
 จริง ถ้าเห็นเลือดก็จะทิ้งลงน้ำโครม นาย
 จางวางว่าน้อยต่อยกันๆ อวดฝีมือหลอกใคร
 อ้ายภูตโสม แร่ของก๊กก่อนนี้สี่ตั้งโคม เอา
 หลาวแทงห้าโครมไม่มีรอย ปลัดกรมร้องว่า
 เราอย่าละ เอาฤาจะโตดออกมาอย่าถอย
 ขุนจิงโจ้ก้นกลางเข้าขวางคอย ปลัดทอยถูก
 จางวางสี่ข้างไป นายจางวางร้องโอยโวยบอก
 กล่าว อ้ายปลัดวิ่งราวต่อยจิงโจ้ เสียงโครม
 ครามห้ามกันสนั่นโต ทั้งจิงโจ้เหิงเต้งระเบ็งไปๆ

๑) เมื่อนั้น ขุนทองเฝ้าแก่แรดสิ้นแปดไท
 เสี่ยงเกรียวกราวฉาวฉาวอะไร เฮ้ยใครตีกัน
 สนั่นอึง ห้ามกันเสียหว่าอย่าวิวาท แม่นไม้กล้วย
 หัวขาดลงน้ำผึ้ง ที่ผู้ใหญ่ไล่ห้ามตามตึง ไม่
 อออิงรู้ตัวกลัวอาญา เจ้าขุนทองร้องว่าบรรดา
 เมา จงมาเล่นชักเส้ากันเถิดหว่า อย่าวิวาท
 อึงอ้อให้ภรรยา ใครตีจงมาจะรางวัล ฯ

ฯ ๖ คำ ฯ

๑) บัดนั้น เสนาทั้งหลายหมายมั่น อยาก
 จะได้ประทานการพนัน ต่างคนชวนกันมา
 ประชุม ที่ยังอยู่เรือก็เหลืออยาก เรียกเด็ก
 หามากดองเรือดุ่ม ลงนั่งกลางวงทำหน้าจุ่ม
 เด็กเอ๋ยพายนายคุมค้อยโยกไป อ้ายคนส่ง
 ท้ายพายกระโชก นายชั่วห้วกะโหลกโยก
 ไม่ไหว ครั้นถึงจึงขึ้นไปทันใด เข้าในที่
 ประชุมกลุ่มกลาง ฯ

ฯ ๖ คำ ฯ เสมอ

๑ เมื่อนั้น ขุนทองกับเมียอยู่เกลี้ยข้าง
เห็นมาพร้อมถ้วนถ้วนขุนนาง จึงให้จ้างวาง
แขวนมณาว ไล่เงินผูกถูกร้อยห้อยโตงเตง
เรียกขุนนางมาเองเล่นชักเส้า ที่มีอสันเอาเอา
วัลลัต์ต่อเป็นราว มือใครยาวสาวได้ก็สาวเอา ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ

๑ บัดนั้น ขุนนางพรักพร้อมก็ล้อมเข้า
นั่งคู่จับมือกันเป็นราว ไล่เล่นชักเส้ากันกราว
ไป ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เข้าเปรียญ

๑ ลางคู่ดูเล่นกันแปลก ๆ เข้าจ้ำจุก
แขกแยกปลาไหล ว่าจะไซ้ที่ไหนจะได้ไซ้
บ้างให้ไซ้ที่นี้จ้ ๆ ขวล ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ ล้ายวนจีน

๑ ลางคู่ดูเล่นเต็นน้อย ทำเขย่งเก้งกอย
ชอยเพลงสรวล ข้างหนึ่งร้องถามตามกระบวน

เห็นว้าววนกินอ้อยที่ไหนดั่งเนื้อ ข้างหนึ่งชัก
มาว่าวอะไร วัวดำแดงโนนจงบอกเหนือ ถ้า
วัวดำตกน้ำคร่ำเสียแล้วเกลอ ถ้าวัวแดงวิ่งเชือก
ลงน้ำแกง ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ แหกโยสล้า

๑ ลางคู้ห่มุชวนเข้าชิงช้า โหนดชิงเงินตรา
แล้วไกวแกว่ง ค่อย ๆ โยน ๆ โหนดช้าอย่าให้
แรง เหมือนหงส์ท่องร้องแรงคาบรางวัล ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ พม่า

๑ ลางห่มุจับคู่กรเกี่ยว ดึงเหนี่ยวผืนหลัง
ตั้งมั่น ทำชักสายยนต์ชนกัน ว่าฮือฮือหื้อขวัญ
สนั่นไป ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ

๑ ภายหลัง บัดนั้น หญิงชายคอยดูอยู่ไสว ยัด
เยียดเสียดแทรกทั้งแขกไทย จินฉนวนสวนยะ
ไคเขมรมอญ ข่าลาวชาวละว้าพม่าม้ง มิสแกน

แมนฝรั่งหมั่นฝะหรอน ไม่เคยรู้ดูชั้นทำสัน
คลอน เสี่ยงเสียวละครฤาเพลงลึง ฯ

๑ ๔ คำ ๑ เสร็จ

๑ เมื่อนั้น ขุนทองดูเล่นเห็นทุกสิ่ง ตบ
หัตถ์ฉาดฉานประทานทั้ง โยนมะนาวชายหญิง
ให้แย่งกัน ฯ

๑ ๕ คำ ๑

๑ บัดนั้น ราษฎรทั้งมวลป่วนปั่น ทั้งชาย
หญิงชิงซื้อซื้อดั้น บ้างเซเหหันหนีไล่ บ้างทุบ
ถองร้องแอ็กทั้งแจกไทย พวกขุนนางหัวโลล
เข้าโรงยา

๑ ๓ คำ ๑ เชิดฉิ่ง

๑ เมื่อนั้น ขุนทองบอกหัตถ์ตรัสว่า หมด
แล้วเลิกกันทันเวลา ขวนเมียบาตราลงเรือ
พลัน ฯ

๑ ๒ คำ ๑ เพลง

๑ ครั้นถึงจึงขึ้นบนเกตรา พอโพล่เพล้
 เพลาย่ำข่มองล้น พาสนมมพวงดวงจันทร์
 เข้าสู่ห้องสุวรรณที่ไสยา ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เสด็จ

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร
๕๒๓ ถนนราชบพิธ พระนคร
นายพันธุ์ ถักขตะสุต ผู้พิมพ์โฆษณา
พ.ศ. ๒๔๓๕